

אחד לפי מה שהוא, אבל בשבת המחייב הוא הוצאת דבר חשוב, שהוא שיעור גמיעה של אדם בינוני (מאירי: ר"ן).

דְּבִשׁ דבורים, שהוא אחד משבעה משקים, אבל דבש תמרים שיעורו ברביעית כאשר משקים (שנתן אליהו).

כְּרִי לְתֵן עַל הַכֶּתֶת - מכה שבגב הסוסים והגמלים הנגרם להם מחמת משאן (רש"י), או הכוונה מכה שעל גב היד או הרגל (רש"י בשם רבתי), ואפילו שעיקר שימוש בדבש הוא לאכילה, אין שיעורו כשיעור מאכל או משקה, משום שהשימוש בדבש לרפואה מצוי, וכל דבר שיש לו שני שימושים מצויים הולכים אחר השיעור החמור, ואפילו אם השיעור השני מצוי יותר [אבל דבר שאינו מצוי, כגון יין משמש לשתיה, וקצת בני אדם משתמשים בו לרפואה, הולכים רק אחר השתיה המצוי] (מאירי וריב"א המיוחס לר"ן, ע"פ הגמ' להלן ע"ח, א).

ושינוי השיעורים הוא רק במשקים, לא כן באוכלים ששיעורם קבוע בגרוגרת [כפי שסתמה המשנה לעיל], ואפילו אם מצוי שימוש באוכל לרפואה, כי שיעור גרוגרת באוכלים הוא הלכה למשה מסיני [ראה סוכה ו, א], ואילו שיעור משקה אינו הלכה למשה מסיני, הקובע בו הוא החשיבות, ושיעורו מסור לחכמים (פני יהושע בפי ראשון).

וּשְׂאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין בְּרִבְעִית, שלדעת החזו"א הוא 150 סמ"ק [כמנין 'כוס הגון'] (שיעורין של תורה שיעורי המצוות יח), ולדעת הגר"ח נאה הוא 86.4 סמ"ק [כמנין 'כוס'] (שיעורי תורה ג, ו).

וכל השיעורים המנויים במשנתנו הם רק לענין חיוב חטאת, אבל איסור דאורייתא יש אפילו בכל שהוא, שהרי 'חצי שיעור אסור מהתורה' (טור או"ח שא; הגהות אשר"י כאן, ולעיל ז, יא; מאירי ג, ב), ויש סובר, ש'חצי שיעור' שייך רק באיסורי אכילה, לא בשאר איסורים (ש"ת חכם צבי, פו, בתירוק ראשון). ■ להלכה, חצי שיעור אסור מדאורייתא, ובכל האיסורים (משנ"ב שם, ג, וביאה"ל ד"ה על; וראה משנ"ב מהדו' דרשו תמכ הע' 52).

רְבִי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כֶּלֶן בְּרִבְעִית, אף היין, החלב והדבש (רש"י; נמוקי יוסף; רע"ב), והשמן (מאירי), והמים (ריב"ב), וראה עוד בתפארת ישראל בועז א, שדן שרש"י נטק יין חלב ודבש בדוקא, לאפוקי שמן).

וְלֹא נֶאֱמַרו כָּל הַשִּׁיעוּרִין הִלְלוּ אֶלָּא לְמַצְנִיעֵיהֶן, שנחלקו תנא קמא ורבי שמעון בשתי מחלוקות. א: לדעת תנא קמא, כל אדם חייב אם הוציא כשיעורים המפורטים, ואילו לדעת רבי שמעון, מי שדרכו להצניע את השיעורים המפורטים חייב עליהם, גם אם בפועל לא הצניע, ומי שאיך דרכו להצניע, אינו חייב אלא ברביעית. ב: לדעת תנא קמא (לעיל ע"ב), שיעורי הוצאה נאמרו רק כלפי אחרים, אבל המצניע חייב אפילו בכל שהוא, ואילו לדעת רבי שמעון (במשנתנו), המצניע חייב רק אם הוציא כשיעורים המפורטים בדעת תנא קמא (רש"י, ע"פ רש"י ומרומי שדה). ויש שפירש, שנחלקו רק במחלוקת הראשונה, אבל מודה רבי שמעון שהמצניע עצמו חייב אפילו בכל שהוא (רש"י לעיל ע"ב, ב"ד"ה ולא), וחזר בו כאן ממה שפירש לעיל (רש"י ומרומי שדה, וראה תוס' שם ד"ה הא, יישוב י"י שרש"י לא חזר בו).

גְּמָרָא. כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה - כוס של ברכת המזון, שהצריכו חכמים לפיתו בעשרה דברים [ראה ברכות נא, א] (רש"י), ולמרות שאחד מהדברים הוא 'חי', אמרו כאן 'כדי שימוגנו', כי 'חי' אין הכוונה שאסור למוזגו, אלא שצריך לתת את היין בכוס כשהוא חי ורק אחר כך למוזגו (הערות הגר"ש אלישיב, ע"פ רש"י שם).

כְּרִי שְׂמִיזְגָנוּ וְיַעֲמֵד עַל רִבְעִית, ובימינו שייך נחלש, ואי אפשר למוזגו כל כך הרבה, ישתנה שיעור הוצאה ביין (ובינו פריחה; חסדי דוד על התוספתא כאן, ט, ז).

מְשֻׁנָּה. הַמוֹצֵיא אוֹכְלִים כְּגֵרוּגָרָת - כשיעור תאנה יבשה שנצטמקה (רש"י מנחות נד, ב), שדרך בני אדם להחשיב מאכל אדם בשיעור גרוגרת (רשב"א להלן צא, א), ויש תועלת בהוצאתו (רמב"ם שבת יח, א), והוא שיעור קבוע מ'הלכה למשה מסיני' שאינו משתנה מאדם לאדם, והוא שיעור חשוב אף לאדם עשיר שאינו מחשיב שיעור זה (ראה סוכה ו, א; פני יהושע לעיל ע"א; חתם סופר לעיל ע"ד, א), והסמיכוהו חכמים על הכתוב 'ארץ חטה וגו' ותאנה', כגרוגרת לשיעור שבת (ראה סוכה שם). [וגרוגרת הוא שיעור חשיבות גם במלאכות נוספות בשבת, שנעשות במאכלים (ראה לעיל רש"י ע"ג, א, ולהלן צ"ה, א)]. ושיעורה, שליש ביצת תרנגולת בינונית (רמב"ם שבת ח, ה), ויש אומרים ששיעורה גדול יותר (ראה שו"ע או"ח שסח, ג).

מִפְנֵי שְׂשׂוֹ בְּשִׁיעוּרֵיהֶן, וכן אוכלי בהמה התלויים בשיעור גרוגרת, מצטרפים עם אוכלי אדם (תוס' לעיל ע"א ד"ה מפני).

חוֹץ מִקְלִיפֵתָן - שהקליפות לא נחשבות אוכל ולא מצטרפות לשיעור גרוגרת (רש"י), וכגון קליפות קשות כקליפי אגוזים שאינן נאכלות עם הפרי, אבל קליפות הנאכלות עם הפרי יתכן שמצטרפות לשיעור (ראש יוסף).

וְיַרְעִיעֵיהֶן - וכגון גרעינים קשים שאינם נאכלים עם הפרי, אבל גרעינים הנאכלים עם הפרי יתכן שמצטרפים לשיעור (שם).

גְּמָרָא. שֶׁכֵּן עֵינֵי אוֹכֵל פֶּתוֹ בְּעֵיסָה בְּלוֹסָה - מעורבת עם הסובין והמורסן, ולכן נחשבת 'לחם הארץ' לענין הפרשת חלה, אבל לענין שבת אין להם חשיבות אוכל (רש"י), ששיעור שבת תלוי באנשים בינוניים ולא בעניים (ריב"א). ויש שפירשו, שאף לענין שבת, פת קיבר שנאפתה עם הסובין והמורסן, המוציא ממנה בשיעור גרוגרת, חייב, שכיון שצירפם לאפיית הפת, החשיבים (תוס' ר"ד; ראש יוסף).

פרק שמיני - המוציא יין

מְשֻׁנָּה. הַקַּדְמָה: אחר שלמדנו בסוף הפרק הקודם שיעור האוכלים עליהם חייבים בהוצאה, בפרקים הבאים נלמד שיעור משקים וחפצים (ע"פ ריב"א המיוחס לר"ן; מאירי).

הַמוֹצֵיא יַיִן, בכלי, שאם הוציאו ביד פטור, כי אין דרך הוצאה בכך [וכן הדין בשאר משקין] (חי' ר"א מגריידי על המשניות).

הֶלֶב - בהמה טהורה הראוי לשתיה, אבל חלב בהמה טמאה שיעורו כדי כחילת עין אחת שלענין זה היתר שימושו (ירושלמי; רמב"ם בפיה"ש, ובהל' שבת יח, ב; מאירי), ויש סוברים שהמשנה סתמה, ובין חלב בהמה טהורה ובין חלב בהמה טמאה שיעורם כדי גמיעה (מאירי, בשם יש מפרשים). ושיעור חלב אשה, יתבאר בברייתא להלן (ע"ב).

כְּרִי גְמִיעָה, שהוא יותר מגרוגרת (ריב"א בתוס'), ויש סוברים שהוא פחות מרביעית, והראיה, שלדעת רבי שמעון כולן ברביעית היינו לעשירים, ולא נאמרו כל השיעורים הללו אלא למצניעיהם, הרי שהוא פחות מרביעית (ריב"א ומאירי), ויש סובר שהוא שיעור מלוא לוגמיו (ה"ד פורת בתוס'), ויש סוברים שהוא אינו אותו שיעור של מלוא לוגמיו [שהרי ביומא (פ, א) נחלקו מהו שיעור שתיה ביום כיפורים, לבית שמאי ברביעית, לבית הלל במלוא לוגמיו, ולרבי יהודה בן בתירא הוא בכדי גמיעה, הרי שאינו אותו שיעור] (תוס'; רמב"ן; ח"י הר"ן), אלא הוא אפילו פחות ממלוא לוגמיו (מגיד משנה שבת יח, ב).

ומשערים לפי אדם בינוני, ולא לכל אדם לפי מה שהוא כפי שיש סוברים שמשערים לענין יום כיפור [ראה ביומא שם], כי ביום כיפור המחייב הוא 'יתובי דעתא', ודעתו של אדם מתיישבת כל